

NOTAT

om menneskerettigheder

Ja eller nej til EU-rettigheder i ny forfatning

- Nye spilleregler vækker bekymring i LO
- Når dommere afgør politikken
- Giver et EU-charter social beskyttelse?

LÆS SERIØSE TEMAER OM EU

NOTAT går i dybden og
giver indsigt hver måned

www.notat.dk

Ekstra eksemplarer af dette og tidligere numre kan købes til undervisning eller møder. Send en e-mail til notat@notat.dk eller ring på tlf. 86 48 16 00 og få et tilbud.

Abonnement:

Helårligt 495 kr. halvårligt 260 kr. • Studerende og pensionister: Helårligt 370 kr. halvårligt 195 kr. • Foreninger og biblioteker: Helårligt 790 kr. halvårligt 410 kr. • Udkommer 11 gange om året • Konto: Reg.nr. 4710 Konto nr. 5000181 • NOTAT udgives i samarbejde med ind/dem-gruppen i EU-parlamentet og EUD.

Redaktionen: redaktionen@notat.dk

I redaktionen: Åge Skovrind, Erling Böttcher (ansv.), Anders Rom Dahl, Staffan Dahllöf, Pelle Christy Geertsen, Kenneth Haar, Luise Pihl og Sven Skovmand.

Abonnement: Dorte Duun, dorte@notat.dk

Forretningsfører: Finn Ellegaard, finn@notat.dk

NOTATs artikler kan genfindes på: www.notat.dk

Al post til NOTAT sendes til: Nordkystvejen 2 F, 8961 Allingåbro, Tlf. 86 48 16 00, Fax: 86 48 02 33

ISSN: 1603-7480

INDHOLD

John Locke – menneskerettighedernes fader 4

Den engelske filosof John Locke fik meget stor indflydelse på lederne af den franske revolution og den amerikanske uafhængighedsbevægelse.

Konventioner, domstole og erklæringer 5

Hvem bestemmer over hvem? Kort om de forskellige internationale retsinstanter og konventionernes rækkevidde.

På Charter-tur 6

- Uenighed om rejsens mål: 62 personer deltog i det EU-Konvent som i 2000 nåede frem til et Charter om grundlæggende rettigheder. Men der var ikke enighed om det egentlige mål med Charteret.
- En dramatisk mellemlanding: På topmødet i Nice blev man enige om at Charteret kun skulle være et ikke juridisk bindende dokument.
- Opstigning og brat fald: Udkastet til EU-forfatning omfattede hele Charteret – men så kom et par folkeafstemninger i vejen.
- Ny forfatning med britisk undtagelse: Briterne fik en undtagelse på de sociale rettigheder.

Forvirring på højt plan 9

Får Charteret nogen praktisk betydning? Skal det med i forfatningen eller ej? Find dig selv!

Usikkerhed om nye spilleregler 10

Man skulle tro at LO ville være kisteglad når lønmodtagernes rettigheder får større juridisk status i EU. Men øget indflydelse til EU-domstolen vækker bekymring.

Ole og Morten vandt over den danske stat 12

En af de mest opsigtsvækkende domme ved den Europæiske Menneskerettighedsdomstol handler om retten til IKKE at være medlem af en fagforening.

Kritik satte sindene i kog 14

Påtale fra Europarådets kommissær for menneskerettigheder satte sindene i kog og startede et opgør med »menneskerettætænkningen«.

Danmark under anklage 15

Eksempler på sager ved Den Menneskeretsdomstol hvor den danske stat har siddet på anklagebænken.

Politiske overdommere 16

En kronik i Berlingske satte ild til en hidsig debat om grænserne for menneskerettighederne.

Rettigheder = domstolsmagt 17

Interview med juraprofessor Mads Bryde Andersen.

Dumper ikke ned fra himlen 18

Interview med menneskeretsekspert Birgitte Kofod Olsen.

Et skridt fremad 20

Kommentar af MEP Ole Christensen (S).

Hellere undvære Charteret 20

Kommentar af cand. jur. Jacob Mchangama

Brugt og misbrugt 22

Tidsskriftet Den Ny Verden har udsendt et temanummer om menneskerettigheder, bl.a. om krigen mod terror.

Test din viden 24

Kræv din ret... og bliv dommer

Erling Böttcher
redaktør

Da Socialdemokraterne i efteråret 2007 spillede ud med »konkrete, målbare velfærdsrettigheder« for den enkelte, var det en vel nok foreløbig kulmination på en lang politisk proces. Nu skulle f.eks. »ret til et bad om dagen« på plejehjem og »ret til årligt sundheds-tjek« for alle ikke blot være et kollektivt gode i et rigt overskuds-Danmark – men en rettighed, den enkelte har – en menneskeret.

Tydligere kan det vist ikke gøres at begrebet rettigheder er vidtrækkende, og at det nødvendigvis skal tolkes ind i den tid og det samfund vi lever i. Rettigheder er ikke eviggyldige sandheder uafhængigt af tid og sted – man behøver blot at forestille sig ovennævnte rettigheder omsat til et u-land hvor de ville være absurde i forhold til at sikre andre og langt mere basale rettigheder, såsom adgang til rent drikkevand, til mad, til klæder og et tag over hovedet.

Ved ordet »menneskerettigheder« tænker de fleste af os umiddelbart på de grundlæggende frihedsrettigheder som ytrings- og for-

samlingsfrihed, eller på spørgsmål om dødsstraf, tortur og undertrykkelse i fjernere lande. Men i denne udgave af NOTAT har vi valgt at fokusere på at der er nok at diskutere, lige her og nu, i Danmark og Europa, og langt ud over de grundlæggende frihedsrettigheder.

Hvordan skal man f.eks. opveje »retten til familieliv«, taget fra FN's konventioner, imod de stramme danske regler for familiesammenføring? Menneskeretskommissæren var ikke i tvivl; stramme regler for familiesammenføring er i strid med retten til familieliv. Andre er lige så lidt i tvivl om at unge pigers ret til at undgå arrangerede ægteskaber vejer tungere.

Hvordan skal man egentlig afveje retten til at være medlem af en fagforening som er stærk og kan forhandle en god overenskomst, imod retten til ikke at være medlem af en fagforening?

Hvor går i det hele taget grænsen for hvor langt rettighedsbegrebet kan udstrækkes til alle aspekter af livet? Forskellige debattører kommer med deres svar her i bladet. Vi standser ikke ved rettighedernes indbyrdes

afvejning, men stiller også det klassiske magtspørgsmål: Hvem skal bestemme? Her er Europa midt i en stor diskussion om en ny forfatning for EU – som efter planen skal omfatte et EU-charter for grundlæggende rettigheder. Dermed vil dommerne ved EF-domstolen i Luxembourg komme til at afgøre flere sager med udgangspunkt i rettigheder. Magt glider fra politikere vi kan stemme på, til dommere vi ikke kan stemme på. Det kan være godt ud fra et isoleret rettigheds-synspunkt, men skidt ud fra en demokratisk målestok.

Samme diskussion gælder Europarådets menneskerets-domstol i Strasbourg. Den kritiseres også for at blande sig i sager som burde være politiske afgørelser, og dermed tilgængelig for folks politiske valg. I sin yderste konsekvens skal man måske i fremtiden slet ikke blive politiker hvis man vil have politisk indflydelse, men i stedet blive dommer...

Vi står midt i nogle meget spændende diskussioner og valg, og det er vores beskedne ambition med denne udgave af NOTAT at bidrage til dit indblik. Du har ligefrem ret til at vide det. God læselyst. ♦

Fra borgerrettigheder til menneskerettigheder

Det nye bestod i at rettighederne blev universelle og at ethvert menneske havde disse rettigheder – uden anden begrundelse end at de var mennesker.

HISTORIE. Ordet »menneskerettigheder« har gennem historien udviklet sig til at dække stadig flere rettigheder. Helt centralt står dog de 30 rettigheder der er fastsat i FN's menneskerettighedserklæring fra 1948. Menneskerettighederne er grundlæggende og umistelige rettigheder som ethvert menneske har krav på, uanset race, køn, religion eller social status.

De 30 rettigheder tilkommer i princippet mennesker fra naturens side: Menneskerettighederne bygger videre på den filosofi som kaldes naturret med udspring i oplysningstiden og denne periodes angelsaksiske tænkere såsom John Locke, Adam Smith og David Hume. Det filosofiske ophav kan spores helt tilbage til det gamle Grækenland.

Den franske revolution

De helt grundlæggende menneskerettigheder er retten til liv, retten til at have ytringsfrihed, stemmeret, retssikkerhed og religionsfrihed. Menneskerettighederne blev første gang formuleret under den franske revolution som »Erklæringen om menneskets og borgerens rettigheder«.

Denne erklæring blev vedtaget af den franske nationalforsamling 26. august 1789. De 17 artikler handler om frihed: religionsfrihed, menings- og ytringsfrihed og ret til

at deltage i lovgivningsmagten. Der skal gælde lighed for loven, og borgerne skal garanteres retssikkerhed. Erklæringen omtaler også retten til at sætte sig op mod undertrykkelse, og ejendomsretten, fastslår det, er ukrænkelig.

Den amerikanske uafhængighedserklæring

Lignende rettigheder kan findes i den amerikanske uafhængighedserklæring. Den amerikanske uafhængighedserklæring blev for størstepartens vedkommende forfattet af Thomas Jefferson, som blev USA's tredje præsident. Jefferson var i sin tænkning meget optaget af den engelske filosof og samfundskritiker John Locke, og dele af uafhængighedserklæringen er næsten ordret gengivet efter Locke. I uafhængighedserklæringen bruges bl.a. de formuleringer, at alle mennesker er skabt lige med umistelige eller ukrænkelige rettigheder. Blandt disse rettigheder nævnes retten til liv, frihed og stræben efter lykke (»life, liberty and the pursuit of happiness«).

Magna Carta

Menneskerettighedstankerne fra den amerikanske uafhængighedserklæring og den franske revolution havde som nævnt sine rødder i mange års filosofiske tanker. Men

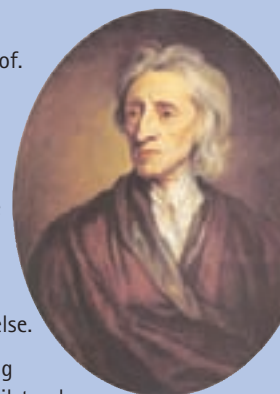
der kom det nye aspekt ind at der nu var tale om menneskerettigheder.

Borgerrettigheder som sådan var ikke noget nyt i lovgivningen. Så tidligt som i 1215 blev det såkaldte Magna Carta skrevet – et engelsk frihedsbrev, som begrænser den engelske konges magt. Kongens vilje kunne ifølge Magna Carta begrænses ved lov.

I mange andre lande fik først adelen og

John Locke – menneskerettigheder

John Locke (1632–1704). Engelsk filosof. Fik meget stor indflydelse på filosoffer som Voltaire og Rousseau (og dermed på den franske revolution) og på lederne af den amerikanske uafhængighedsbevægelse.

Locke forestillede sig menneskets »naturlig tilstand« som en fredelig tilstand hvor alle mennesker var født lige og frie. Alle var styret af fornuften, og fornuften indeholdt en »naturlov« som sagde at man ikke måtte stjæle, og at man ikke måtte slå andre ihjel. Fra denne »naturlig tilstand« valgte mennesker så at skabe samfund og dermed indgå en

heder

gejstligheden og senere borgerstanden gradvist rettigheder. Man begyndte at kunne tale om borgerrettigheder, som blev tildelt indbyggerne i et bestemt land, geografisk område eller by. Men med menneskerettighederne kom der noget nyt. Det nye bestod i at rettighederne blev universelle og at ethvert menneske havde disse rettigheder – uden anden begrundelse end at de var mennesker. ♦

deres fader

»samfundspagt«. Pagten skulle sikre folk deres ejendomsret, frihed, lighed og sikkerhed. Dette er grundlaget for naturgivne menneskerettigheder.

John Locke fremførte tillige at hvis en stat ikke beskyttede de naturlige rettigheder, så måtte folket gøre oprør. Ifølge Locke skulle magten altså ikke overdrages til en suveræn hersker, som tidligere filosoffer havde fremført i deres samfundstænkning. Folket skulle have magten. John Locke var fortaler for en form for demokrati (et noget begrænset demokrati set med nutidens øjne, ganske vist) og for en magtdeling.

John Lockes værker, bl.a. *Two Treatises on Government* (1690) og *An Essay concerning Human Understanding* (1689) kan begge findes gratis på nettet på adressen <http://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/search?amode=start&author=Locke,%20John>

Menneskerettigheder, domstole og erklæringer

FN's erklæring om menneskerettighederne blev vedtaget i 1948. Denne erklæring er ikke juridisk bindende for medlemslandene, og der er ikke knyttet en domstol til at håndhæve den. Erklæringen har fungeret som en slags moralsk rettesnor og politisk handlingsplan for udviklingen af menneskerettighederne både i FN og i regionale organisationer som f.eks. Europarådet. Til forskel for tidligere menneskerettighedserklæringer gælder den hele verden uden undtagelse, hvormed den manifesterer det helt centrale element i tanken om menneskerettighederne, nemlig at disse er universelle.

FN-konventioner om menneskerettigheder på forskellige områder er ratificeret af Danmark, og dermed i overensstemmelse med dansk lov – selv om de ikke direkte er indarbejdet i lovgivningen. I oktober 2001 anbefalede et udvalg at inkorporere tre generelle FN-konventioner i dansk ret. Det drejer sig om FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, FN's konvention om afskaffelse af alle former for race-diskrimination og FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling. Andre har foreslået at inkorporere FN's konvention om børns rettigheder i dansk ret. Regeringen afviste imidlertid dette som »symbolpolitik« og hævder at det ingen praktisk betydning vil få. Andre mener at det vil styrke borgernes retsstilling.

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention blev vedtaget i 1950 og er i dag ratificeret af 47 lande. I 1992 blev Konventionen indarbejdet i dansk lov.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg behandler sager, hvor medlemsstaterne er anklaget for brud på Menneskerettighedskonventionen. Siden 1999 kan privatpersoner klage direkte. Det forudsætter dog, at alle retslige muligheder er afprøvet i Danmark. Domstolen kan ikke ændre en dansk afgørelse, men kan tilkende klageren erstatning og i praksis tvinge et land til at ændre sin lovgivning.

EU's Charter om grundlæggende rettigheder blev vedtaget af EU i 2000 som en politisk erklæring. Det foreslås nu at gøre charteret juridisk bindende i en ny EU-traktat.

EF-Domstolen i Luxembourg afgør uenigheder om overholdelse og fortolkning af EU-regler. Et medlemsland kan blive dømt til at overholde et EU-direktiv. Privatpersoner kan ikke anke nationale domme til EF-Domstolen, de kan kun anlægge sag ved EF-Domstolen hvis det omhandler en beslutning som er truffet af en EU-institution. Desuden skal beslutningen berøre den pågældende umiddelbart og individuelt. En af de vigtige diskussioner i forbindelse med EU-Charteret er at hvis det bliver en del af EU-traktaten i juridisk forstand, vil det blive underlagt Domstolen som dermed vil få udvidet sin magt i væsentligt omfang.

PÅ CHARTER-TUR MED USIKKER KURS

EU's Charter om grundlæggende rettigheder har siden dets tilblivelse været på usikker rejse imellem vidt forskellige holdninger til dets indhold og konsekvenser. Følg med her på rejsen – hvis endemål stadig er uafklaret.

På Charter-tur 1:

Uenighed om rejsens mål

En konflikt mellem tilhængere og modstandere af EU som en forbundsstat, mente den danske regerings repræsentant.

HVOR SKAL VI HEN? I foråret 1999 besluttede EU's statsministre at der skulle nedskrives i et samlet dokument, hvilke grundlæggende rettigheder man har som borger i Unionen. Til skriveprocessen blev der allerede et halvt år senere nedsat et såkaldt konvent – som nærmest betyder grundlovgivende forsamling.

Charter-konventet kom til at bestå af 62 personer der repræsenterede de daværende 15 medlemslandes nationale regeringer og parlamenter, samt EU-Parlamentet og EU-Kommissionen.

Fra Danmark deltog den tidligere justitsminister Erling Olsen som repræsentant for daværende statsminister Poul Nyrup Rasmussen. Folketinget valgte som dets repræsentanter de to politikere Claus Larsen-Jensen og Ulla Tørnæs fra henholdsvis Socialdemokratiet og Venstre. Fra EU-Parlamentet deltog også den danske EU-politiker Jens-Peter Bonde fra JuniBevægelsen.

Charterkonventet begyndte straks sit arbejde under ledelse af den tidligere tyske forbundspræsident Roman Herzog. Allerede et år senere kunne konventet præsentere et færdigt udkast til et EU-Charter for grundlæggende rettigheder i Unionen.

Nu var første del af rejsen overstået, men der var ikke enighed om målet.

Diskussion om målet

Både ved indkaldelsen af konventet og undervejs i konventet viste der sig at være vidt forskellige opfattelser af hvad målet med Charteret egentlig er:

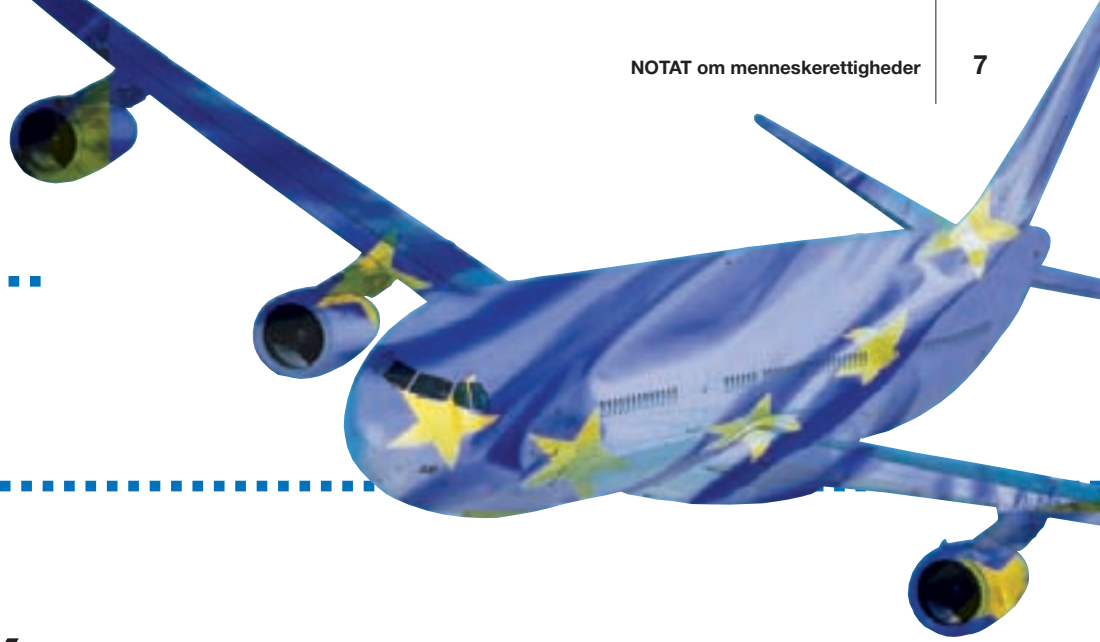
Den danske regerings repræsentant i konventet, Erling Olsen, beskriver resultatet således i sin bog om EU-Charteret*:

».....det lykkedes at indgå et kompromis imellem dem, som ønskede et udkast til dele af en forfatning for Europas forenede Stater, og dem, som bestemt ikke ønskede det.«

På den baggrund vurderer Erling Olsen at Charteret er vellykket, fordi det endte som en erklæring og ikke som del af EU-traktaten. I samme bog er en anden konvent-repræsentant uenig. Jens-Peter Bonde skriver at Charteret bestemt ikke er »en uskyldig sammen-skrivning af eksisterende rettigheder«, og at der er en »slet skjult dagsorden« om at skabe en forfatning for EU. ♦

* EU's Charter for grundlæggende rettigheder, kommenteret af Erling Olsen og Jens-Peter Bonde, forlaget Vindrose, dec. 2000

På Charter-tur 2:

En dramatisk mellemlanding

På topmødet i Nice blev man enige om at Charteret kun skulle være et ikke juridisk bindende dokument.

LANGE NÆTTER. Efter at Charter-konventet havde afsluttet sit arbejde var der nu lagt op til at regeringerne på et EU-topmøde kort tid efter, i Nice i december 2000, kunne vedtage dokumentet. Men hvordan?

Nogle regeringer ønskede at Charteret kom ind som en lige så gyldig del som alle de øvrige dele af EU's traktater, nu man alligevel var i gang med at skrive nye vedtægter – en ny traktat. Andre lande med Storbritannien i spidsen ønskede aldeles ikke charteret skrevet ind i selve traktaten.

Også Danmark var på hold med Storbritannien. Den daværende EU-ordfører for Konservativ Folkeparti, Lene Espersen, der nu er justitsminister, sagde ligefrem at der er for mange dele af Charteret som »overhovedet ikke egner sig til at komme med i en EU-traktat, fordi det kan så tvivl om Højesterets beføjelser og tvivl om, hvad vi egentlig selv kan beslutte her i Danmark.«

Nok andet at skændes om

Udover om Charteret skulle være en bindende del af traktaten var der rigeligt andet at skændes om ved det berømte topmøde i

Nice som skulle have varet halvanden dag, men endte med at vare 5 dage og nætter.

Det var ved Nice-topmødet man skulle beslutte magtens fordeling efter EU's udvikelse med de central- og østeuropæiske lande, mens kampen om Charteret endte med det såkaldte hjørnespark:

I stedet for at skrive Charteret direkte ind i Nice-traktaten blev det vedtaget som en »højtidelig proklamation« – men dog med løfte om at tage op få år senere, hvorvidt Charteret alligevel skulle direkte ind i EU-traktaterne.

Den danske og britiske frygt gjaldt blandt andet at EU-domstolen ville få udvidet sin magt. Hertil kom at Nice-topmødet kom kort tid efter at de danske vælgere igen havde stemt nej til at forlade kronen til fordel for euroen, og dermed stadfæstet den ene af de fire danske undtagelser. I den situation havde den danske regering intet behov for at udfordre vælgerne en gang til. I Charterets indledning, præambel, står f.eks. »Den sætter mennesket i centrum for sit virke med indførelsen af unionsborgerskabet«, som Danmark netop har en undtagelse fra. ♦

Ikke egnet til traktat

»Vi har det fint med den status som charteret har nu hvor det kun er et politisk dokument. Men vi er langt fra begejstrede ved udsigten til at rettighederne bliver juridisk bindende.

Der er for mange af EU-charterets rettigheder som overhovedet ikke egner sig til at komme med i en EU-traktat, fordi det kan så tvivl om Højesterets beføjelser og tvivl om hvad vi egentlig selv kan beslutte her i Danmark.

Måske kan man pille et par af charterets rettigheder ud og indskrive dem i en EU-traktat. Det er nok så langt som vi kan gå i Det Konservative Folkeparti.«

Lene Espersen, daværende EU-ordfører, i dag justitsminister, Berlingske Tidende 17. december 2001

På Charter-tur 3:

Opstigning og brat fald

Udkastet til EU-forfatning omfattede hele Charteret – men så kom et par folkeafstemninger i vejen.

NEDSTEMT. Løftet fra Nice blev at genoverveje Charterets status som juridisk bindende eller blot som en politisk erklæring. Overvejsen blev ført i et nyt konvent, det såkaldte forfatningskonvent, som i februar 2002 gik i gang med at skrive udkastet til en forfatning for EU.

Forfatningskonventet blev ledet af den tidligere franske præsident Valéry Giscard d'Estaing, den danske regerings repræsentant var tidligere EU-kommissær Henning Christophersen, mens den eneste dansker som også havde været med i charter-konventet, Jens-Peter Bonde, også blev udpeget af EU-Parlamentet til forfatningskonventet.

Forfatningskonventet barslede i juni 2004 med et udkast til en EU-forfatning i fire dele, hvoraf hele del 2 var den samlede tekst fra EU-Charteret.

Efter lange og drøje forhandlinger – som igen handlede mest om yndlingskænderiet: magtfordelingen – endte regeringerne med at vedtage den endelige udgave af EU-forfatningen i december 2004.

Charterets tur opad skulle dermed have været fuldført, som en fulgyldig del af det der blev navngivet »En forfatning for Europa«.

Men kun et halvt år senere afviste de franske og hollandske vælgere ved folkeafstemninger udkastet til EU-forfatning, og dermed også Charteret. ♦

PÅ CHARTER-TUR MED USIKKER KURS

På Charter-tur 4:

Ny forfatning med britisk undtagelse

Briterne fik en undtagelse om at Charterets sociale rettigheder kun gælder hvis de i forvejen står i landets love. Den nærliggende konklusion er at denne betingelse ikke gælder i de øvrige lande.

HVILKET MANDAT? Charteret om grundlæggende rettigheder består af i alt 54 artikler. 50 af dem beskriver rettigheder af forskellig karakter; fra retten til livet (artikel 2) til brug af gratis arbejdsformidling (artikel 29).

De fire sidste artikler (51-54) omhandler charterets rækkevidde og fortolkning.

I den EU-forfatning som faldt efter folkeafstemningerne i Holland og Frankrig, var samtlige 54 artikler skrevet ind i selve teksten.

I det forslag til »reformtraktat« som EU-landene nu forhandler om, er det hele barberet ned til en henvisningsartikel:

»Unionen anerkender de rettigheder, friheder og principper, der er fastslået i charteret om grundlæggende rettigheder, ...der har samme juridiske værdi som traktaterne.« (Artikel 6,1 i forslag til Reformtraktat).

Formen er altså ændret, men resultatet er det samme. De foreslåede ændringer gør ingen forskel på Charterets faktiske status: Rettighederne i Charteret skal i begge modeller opfattes på linje med andre grundlæggende EU-bestemmelser.

Charterets betydning

Det nye – både i den forkastede traktat og i den der nu forhandles om, er at Charter-teksten bliver juridisk bindende. I 2000 da Charteret blev knyttet til EU-traktaten, blev der lagt vægt på at der kun var tale om en politisk erklæring (en »højtidelig proklamation« i EU-sprog), og ikke juridisk bindende rettigheder som man kan påberåbe sig ved en domstol.

Udlægningerne af charterets reelle betydning har siden 2000 været mange og lange.

På grundlag af de dokumenter som EU-landenes forhandlere i efteråret 2007 har på bordet, er det muligt at vende og dreje betydningen i fire trin:

1. Juridisk bindende...
Det første og grundlæggende er at forslaget til ny EU-traktat indeholder en juridisk bindende henvisning til de 50 rettigheder.
2. ...men intet nyt
Men, allerede i Charterartiklens anden sætning står at dette »på ingen måde udvider EU's kompetence.«
De samme forsikringer går igen i Charterets fire afsluttende artikler, og i nogle ganske omfattende fortolkningskommentarer. Her understreges at EU som sådan ikke får nye beføjelser, at Charteret indeholder rettigheder som EU-landene allerede er omfattede af, og at der skal tages fuldt hensyn til nationale love og national praksis når de grundlæggende rettigheder skal fortolkes.
3. Den britiske »undtagelse«
Da EU-lederne vedtog forslaget til EU-forfatning i 2004, fik briterne indføjet en række restriktioner som skulle devaluere Charterets betydning.
Trods det valgte Storbritannien tre år senere, på EU-topmødet i juni i Berlin, at tage afstand fra den samme tekst som man stod bag i 2004.
I forhandlingsmandatet til en ny »reformtraktat« fra Berlin-topmødet i år fik briterne indføjet en protokol hvor der slås fast, at hvis Charteret indeholder noget som ikke findes i forvejen i britisk lovgivning, så vil disse dele af Charteret ikke gælde i Storbritannien.

Med andre ord: Der er øjensynligt noget bid i Charteret som den britiske regering, og eventuelt også andre, vil prøve at undgå.

En måned senere forklarede den polske udenrigsminister Anna E. Fotyga at Polen måske vil tilslutte sig den britiske protokol, en mulighed som yderligere et anonymt EU-land som også Irland fik tilføjet i forhandlingsmandatet.

På junitopmødet havde de polske forhandlere i forvejen gjort sig til bens ved et forslag om at Charteret ikke måtte forhindre nationale love til beskyttelse af »offentlig sædelighed, familieret og menneskers moralske integritet«. Det blev – ikke uden grund – opfattet som et forsøg på blåstempling af love som diskriminerer homoseksuelle.

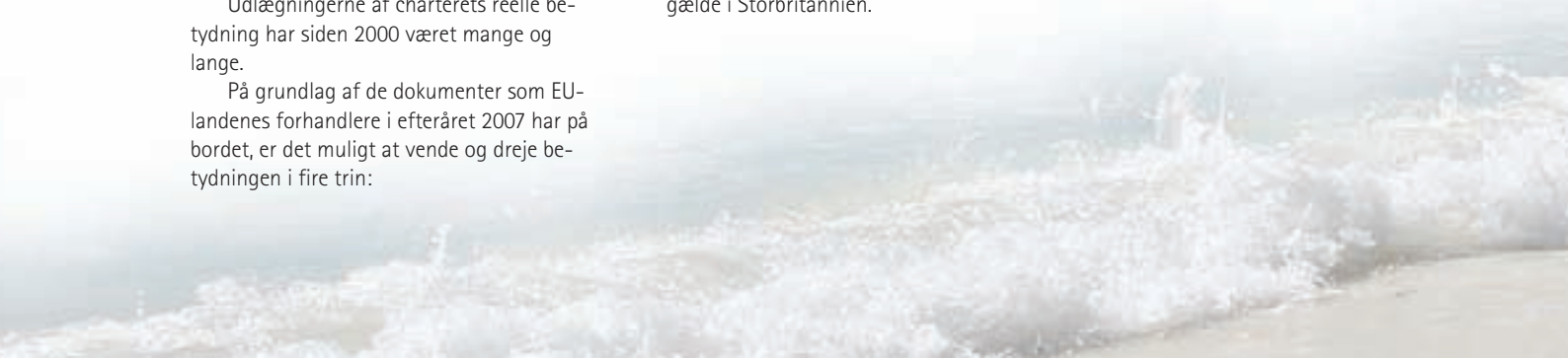
Forslaget blev afvist af de andre lande men overlevede som en ensidig polsk erklæring.

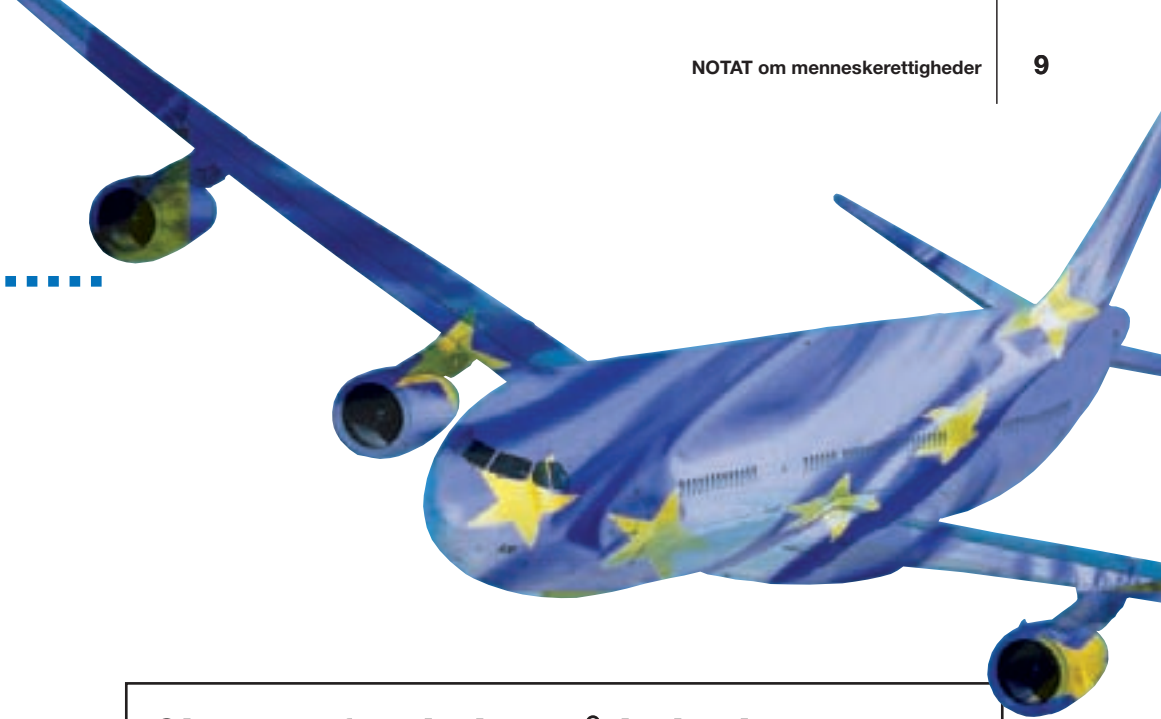
4. Kun en tydeliggørelse?

Endelig er der i den britiske debat sået tvivl om hvad Storbritannien helt præcist fik indført i forhandlingsmandatet om en ny traktat.

Den EU-kritiske organisation Open Europe citerer den svenske statsminister Fredrik Reinfeldts afrapportering fra juni-topmødet til Riksdagens EU-nævn:

»Storbritannien accepterede Charterets bindende karakter på betingelse af at man i en protokol fik tydeliggjort Charterets

udmøntning i Storbritannien. Det skal understreges at Storbritannien fik en tydeliggørelse, ikke en undtagelse,« sagde Reinfeldt.

Open Europe påpeger videre at den britiske »undtagelse« ikke gælder for det hele, men er specificeret til Charterets afsnit IV som omhandler sociale rettigheder og arbejdsmarkedsforhold.

Det danske udenrigsministerium skriver om det samme i en redegørelse fra den 23. juli 2007:

»I forbindelse med mødet i Det Europæiske Råd den 21.-22. juni 2007 fik Storbritannien indført i mandatet, at charterets afsnit IV om solidaritet ikke kan skabe rettigheder, der kan håndhæves juridisk i Storbritannien med mindre, at disse rettigheder i forvejen findes i britisk lovgivning.«

En nærliggende konklusion er derfor at de øvrige afsnit vil kunne håndhæves i Storbritannien, og at hele charteret vil kunne håndhæves i alle andre EU-lande, også hvis disse rettigheder ikke findes i national lov. ♦

Kilder: Forhandlingsmandatet til en ny traktat, inklusive protokol og erklæringer, findes på dansk på Ministerrådets hjemmeside consilium.eu. Forslaget til en ny »reform-traktat« fra det portugisiske formandskab findes i skrivende stund kun på engelsk og fransk – se www.eu-oplysningen.dk

Charter-forvirring på højt plan

Et Charter, flere domstole og mindst fire meninger. Er du forvirret? Så bliv det på et højere niveau ved hjælp af NOTATs find dig selv skema nedenfor.

	Charteret har LILLE ELLER INGEN BETYDNING. Der står udtrykkeligt at Charteret ikke skaber nye kompetencer eller nye opgaver for Unionen og ændrer ikke de kompetencer og opgaver, der allerede er fastlagt (se Charter artikel 51 stk. 2, udkast til EU-forfatning artikel II-111, stk. 2)	Charteret har STOR ELLER AFGØRENDE BETYDNING. Charteret bliver et løft for folks rettigheder, fordi man for første gang også vil kunne hævde moderne sociale og økonomiske rettigheder ved EF-domstolen.
Jeg ønsker Charteret med i EU-forfatningen	 »Det kan vist ikke gøre nogen skade med det Charter, så det kan ikke hidse mig op«.	 »Det er godt hvis menneskeretten kan blive styrket i EU«.
Jeg ønsker ikke Charteret med i EU-forfatningen	 »Det er overflødigt at skrive i EU-traktaterne, hvad der allerede står i diverse konventioner og erklæringer«.	 »Når EU skal bestemme borgernes rettigheder, bliver EU som en stat over de enkelte lande, så nej tak«.

EU-domstolen som nøddeknækker:

Usikkerhed om nye

Man skulle tro at LO ville være kisteglad, når lønmodtagernes rettigheder får større juridisk status i EU. Men øget indflydelse til EU-domstolen vækker bekymring.

ARBEJDSRET. 50 grundlæggende rettigheder, herunder ret til høring af arbejdstagere, ret til sunde, sikre og værdige arbejdsforhold og ret til at strejke.

Det lyder umiddelbart godt, men alligevel er det sparsomt med applaus og jubelråb fra dansk LO over en ny EU-traktat med indbyggede rettigheder.

»Vi er ikke trygge ved om EF-domstolen har tilstrækkelig faglig indsigt og forståelse for den nordiske aftalemodel, siger Steven Vallik, konsulent i LO.

LO's skepsis bunder i den gammelkendte problemstilling at den danske, eller nordiske, aftalemodel stort set er ukendt i de andre EU-lande, og at arbejdsmarkedsforhold i øvrigt ikke er noget som EU skal blande sig i.

»Nødderne knækker vi stadig selv« som LO og DA blev enige om at mene helt tilbage i 1972 da EF (senere EU) dukkede op i den danske horisont. Den gang var det et argument for at stemme ja til dansk medlemskab.

De to organisationer lagde vægt på at i den danske model aftales arbejdsforhold mellem parterne – udenom lovgivning, og derfor uden (almindelig) domstolsindblanding.

Uden gehør

Godt 30 år senere, da EU's nu 15 medlemslande var gået i gang med et fremtidskonvent som skulle føre til en ny EU-forfatning, mente de to hovedorganisationer i princippet det samme.

Det lå i kortene at borgernes rettigheder også skulle med ind i en forfatningstekst.

Frygten hos LO og DA gik på at hvis man skriver rettigheder ind i traktaten, bliver det også domstolen der definerer og fortolker rettighederne, altså en praksis fjernt fra den nordiske model.

LO og DA råbte op: »Ansvaret (på det sociale og arbejdsmarkedspolitiske område – red.) må ikke overlades til EF-domstolen. Domstolens dynamiske fortolkninger af EU-retten må ikke underminere den danske aftalemodel, som netop er respekteret af de øvrige EU-institutioner,« skrev de to organisationer i et fælles oplæg til konventet.

Det blev der ikke lyttet til.

Rettighederne, herunder retten til konflikt, kom med i forslaget til forfatning. Siden har forfatningen skiftet navn til reformtraktat, og de enkelte rettighedsartikler optræder ikke længere i selve hovedteksten. Men de står stadig i Charteret som juridisk er knyttet sammen med »reformtraktaten«.

»Hvad er der sket?«

Siden har arbejdsgiverne fået et lidt andet syn på sagen.

Jørgen Rønne, underdirektør i DA og chef for organisationens Bruxelleskontor, siger at man ikke har problemer med substansen i rettighedskataloget, da der blev tilføjet en række præciseringer af hvordan rettighederne skal fortolkes.

»Man kan sige at vi befinder os i den mellemgruppe som mener at Charteret ikke indebærer så meget nyt, hverken godt eller foruroligende,« siger han.

Jørgen Rønne er dog lidt forsigtig med den endelige vurdering:

»Hvilken status vil Charteret få i den nye traktat? Vi var trygge og rolige ved forfatningstraktaten efter de præciseringer som blev indført på britisk initiativ. Men nu vil bri-

spilleregler

terne have en undtagelse fra det som de tidligere gik med til. Vi synes det er lidt uklart hvad det er der er sket. Det er også noget BusinessEurope (fællesorgan for de europæiske erhvervs- og arbejdsgiverorganisationer – red.) er ved at få undersøgt.»

Strejker med proportioner

Også LO's Steven Vallik er usikker på charterets kommende status, frem for alt på om det vil føre til at EU's domstol i Luxembourg i sidste ende kommer til at diktere danske aftaleforhold.

Vaxholmsagen om svenske fagforbunds blokade af en arbejdsplads med lettiske overenskomster i Sverige kan blive en afgørende test på hvor grænserne går i dag. Der forventes dom i sagen i slutningen af året.

I en foreløbig udtalelse i foråret sagde Domstolens generaladvokat at de svenske forbund havde ret til at bruge blokade som et konfliktvåben, men at den slags tiltag skal bruges med rimelige proportioner. Det afgørende er her at generaladvokaten ikke vil afvise at domstolen kan indføre begrænsninger på strejkeretten, dvs. at Domstolen skal fortolke strejkeretten – uafhængigt af hvad parterne på arbejdsmarkedet mener. Og så er det at usikkerheden i LO melder sig:

»Generaladvokatens udtalelser tyder på at han ikke har forstået detaljerne i den nor-

diske model. Så kan man blive utryg ved at domstolen skal fortolke konfliktretten,« siger Steven Vallik.

»Aldrig efter dansk læst«

I et forsøg på at begrænse indflydelsen fra EU-dommerne i Luxembourg har LO lanceret tanken om en særlig europæisk domstol som kun beskæftiger sig med arbejdsmarkedets forhold. Her skulle arbejdsmarkedets parter være med til at dømme, ligesom i den danske Arbejdsret.

Forslaget fik en forsigtig støtte fra det europæiske LO's (EFS eller ETUC) kongres i Spanien i foråret, men bliver hurtigt skudt ned af modparten:

»Det er vildt urealistisk. Og selv om en sådan domstol mod al formodning skulle få støtte, så ville den blive formet efter fransk eller tysk model. Den ville aldrig blive skåret efter den danske læst. LO vil ikke kunne opnå det man selv ønsker på den måde, siger DA's Jørgen Rønnest. ♦

Eksempler på rettigheder i EU-charteret som i Danmark helt eller delvist er reguleret i aftaler:

Ret til information og høring af arbejdstagere i virksomheden (Charterets artikel 27 fra 2000, artikel II-87 i forfatningsforslaget)

Forhandlingsret og retten til konflikt (Charterets artikel 28, II-88 i forfatningsforslaget)

Beskyttelse i tilfælde af ubegrundet opsigelse (Charterets artikel 30, II-90 i forfatningsforslaget)

Retfærdige og rimelige arbejdsforhold (Charterets artikel 61, II 91 i forfatningsforslaget)

Familieliv og arbejdsliv – herunder ret til betalt barselsorlov (Charterets artikel 63, II-93 i forfatningsforslaget)

Social sikring og social bistand – herunder ydelser ved arbejdsulykker (Charterets artikel 64, II-94 i forfatningsforslaget)

Sagen kort

- 1999: Højesteret »frikender« eksklusivaftaler og sætter punktum for behandlingen af sager herom ved de danske domstole.
- 1999: Kristelig Fagforening og Danmarks Frie Fagforening klager til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strassbourg.
- 2003: Domstolen afgør at sagen er egnet til behandling.
- Januar 2006: Domstolen fastslår at eksklusivaftaler er i strid med retten til foreningsfrihed.
- April 2006: Folketinget vedtager forbud mod eksklusivaftaler.

Ole og Morten vandt over den danske

En af de mest opsigtsvækkende domme ved den Europæiske Menneskerettighedsdomstol handler om retten til IKKE at være medlem af en fagforening. Dommen betød at eksklusivaftaler på det danske arbejdsmarked blev forbudt.

Morten Sørensen og Danmarks Frie Fagforening anlagde sag mod den danske stat.

FORENINGSFRIHED. »Enhver har ret til frit at deltage i fredelige forsamlinger og til foreningsfrihed, herunder ret til at oprette og slutte sig til fagforeninger for at beskytte sine interesser.« Således står der i artikel 11 i Den Europæiske Menneskeretskonvention. Men hvis man ikke har lyst til at være medlem af en fagforening, er det så også en menneskeret? Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har flere gange afgjort sager om denne »negative foreningsfrihed«. Den seneste dom faldt i sagen »Rasmussen og Sørensen mod den danske stat« i januar 2006. Her slog Domstolen endegyldigt fast at det ikke er foreneligt med Konventionen at tvinge folk til at blive medlem af en fagforening.

Dermed blev der fældet en dødsdom over de danske eksklusivaftaler. Dvs. aftaler mellem en fagforening og en arbejdsgiver om at alle ansatte på virksomheden er – eller straks efter ansættelse bliver – medlemmer af den pågældende fagforening. Da dommen blev afsagt, var der omkring 200.000 lønmodtagere omfattet af eksklusivaftaler.

Dommen var også et principielt slag mod

den danske praksis om at aftaler på arbejdsmarkedet indgås af arbejdsmarkedets parter uden indblanding fra staten.

Sagsøgerne

Morten Sørensen og Ove Rasmussens sag havde ingen direkte sammenhæng, men Domstolen besluttede at de skulle behandles sammen fordi de i princippet handlede om det samme. De to sager blev ført af hhv. Danmarks Frie Fagforening og Kristelig Fagforening.

Morten Sørensen fik i 1996 et job som sommervikar i FDB (nu COOP). Kort efter blev han fyret, da han nægtede at melde sig ind i SiD (det nuværende 3F) og dermed efterleve den eksklusivaftale, FDB havde med LO.

Det er en udbredt opfattelse at Morten Sørensen søgte jobbet efter råd fra Danmarks Frie Fagforening for at blive fyret. I hvert fald kunne han nok have skaffet et andet sommerjob og dermed et andet sted at tjene penge.

Det afviser Morten Sørensen. Derimod var det ikke hans egen idé at der skulle komme en retssag ud af fyringen.

»Jeg meldte mig ind i Danmarks Frie Fag-

forening da jeg blev fyret. De ventede på en ren sag som de kunne køre. Derfor spurgte de om jeg ville være med, og det sagde jeg ja til« forklarer han til NOTAT.

Den anden klager var Ove Rasmussen. Han var medlem af Kristelig Fagforening, da han som arbejdsløs blev tilbudt job i et gartneri. Men det forudsatte, at han meldte sig ind i SiD, idet gartneriet havde en eksklusivaftale med SiD. Det var Ove Rasmussen utilfreds med. Han fandt, at han for at opretholde sit levebrød herved blev tvunget til at melde sig ind i en fagforening hvis holdninger han var uenig med.

Dommen

Strasbourg-dommen fastslår, at begge klager var tvunget til at melde sig ind i SiD, og at denne tvang ramte selve substansen i den foreningsfrihed, der er sikret ved artikel 11. Dermed afviste de argumenterne om de særlige forhold på det danske arbejdsmarked, som i højere grad end i de fleste andre europæiske lande bygger på aftaler mellem parterne.

stat

Dommerne var ikke enige. Et lille mindretal, herunder den danske dommer, mente ikke at de to klager havde retten på deres side.

Formelt set var det den danske stat som tabte sagen.

Det var den danske stat, repræsenteret ved den danske regering, som forsvarede afgørelsen i Højesteret hvor klagerne var blevet afvist. Højesteret havde afgjort at gældende lovgivning var overholdt, og at der ikke var sket en krænkelse af menneskerettighederne – især med henvisning til, at klagerne godt vidste at medlemskab af fagforeningen var en betingelse for at få arbejde.

Politiske konsekvenser

På den måde kom den danske regering til at forsvare en sag imod sin egen politiske holdning. Flere gange havde Fogh-regeringen i det danske folketing forsøgt at gøre eksklusivaftaler ulovlige. Et forslag i 2004 strandede på modstand fra Dansk Folkeparti. Partiet så eksklusivaftaler som en mulighed for at forhindre arbejdskraft fra Østeuropa. Alligevel førte den danske stat et loyalt forsvar. Det er holdningen i den danske fagbevægelse.

Derimod er der ingen tvivl om at Strasbourg-dommen passede fint i VK- regeringens politiske dagsorden. Dommen var så klar at et stort flertal i folketinget få måneder senere vedtog et forbud mod eksklusivaftaler. Fagbevægelsen anerkendte også straks dommen og erklærede at eksklusivaftaler var fortid.

Mere opmærksomhed

Forbundssekretær Per Christensen i 3F er ikke i tvivl om at dommen har haft store konsekvenser. Både på den måde at eksklusivaftaler var

vigtige for at sikre ordentlige arbejdsforhold på især mindre virksomheder, men også fordi dommen har medført et medlemsfratagelse omkring frihedsrettigheder blandt vore medlemmer. Formentlig er medlemstilgangen til den kristelige fagforening blevet forstærket efter dommen,« siger han.

»Der er kommet betydelig større opmærksomhed omkring frihedsrettigheder blandt vore medlemmer. Formentlig er medlemstilgangen til den kristelige fagforening blevet forstærket efter dommen,« siger han.

Han mistænker den kristelige og »frie« fagforening for at have ført sagen fordi de så en forretningsmæssig fordel i det.

Hvad synes du om selve princippet om at en domstol i Strasbourg skal kunne bestemme, hvilke aftaler man indgår i Danmark?

»Det har vi det dårligt med. Vores hovedargument var at det sætter den danske model under pres, hvor to parter frivilligt er enige om en aftale. Vi er ærgerlige, men kendelsen er faldet, og det retter vi ind efter,« siger Per Christensen.

Morten Sørensen som i dag er næstformand i den højreorienterede organisation Liberalisterne, fortryder ikke at han lod Domstolen i Strasbourg afgøre sin sag, men han er ikke helt så sikker som tidligere.

»Da jeg startede sagen, var jeg ikke i tvivl, men nu har jeg fået et mere nuanceret syn på det,« siger han med henvisning til sin liberale overbevisning.

Hvad siger du til det synspunkt at europæiske eller internationale domstole er begyndt at blande sig i alt for meget som burde afgøres politisk?

»På mange områder kan jeg godt følge den kritik,« men ikke fordi det sker på europæisk niveau. Problemet er at statsmagten overtræder virksomhedernes ejendomsret,« siger han. ♦

/ MENNESKERET / GRÆNSER FOR MENNESKERET /

Grænser for menneskeret

Dødsdommen over eksklusivaftalerne kom som et chok for mange. Kan det være rigtigt at en domstol i Strasbourg skal bestemme hvad vi aftaler i Danmark? Hvor går grænsen for hvad der kan kaldes en menneskeret? Samtidig med at indholdet i menneskerettigheder gennem årene er udvidet, har flere kontroversielle domme givet anledning til debat om hvor meget de internationale domstole skal bestemme.

De følgende sider giver et indblik i debatten om grænserne for menneskeret og hvordan den hænger sammen med forslaget om et juridisk bindende EU-Charter om grundlæggende rettigheder.

GRÆNSER FOR

GRÆNSER FOR MENNESKERET / GRÆNSER FOR

Er 24 års-reglen og de danske familiesammenførselsregler i strid med menneskerettighederne? Påtale fra Europarådets kommissær for menneskerettigheder satte sindene i kog og startede et opgør med »menneskeretstænkningen«.

Dansk flygtningepolitik og mennesk

OPGØR. I Danmark er der normalt ikke den store opmærksomhed om menneskerettighederne. De fleste danskere tager det for givet, at vi i en stat som Danmark til punkt og prikke overholder noget så fundamentalt indlysende som menneskerettighederne. Når vi hører om krænkelser af menneskerettighederne, er det da næsten også altid noget, der foregår ude omkring i verden.

Retten til familieliv

Så meget desto mere gav det anledning til forundring, da Europarådets daværende menneskerettighedskommissær Alvaro Gil-Robles i juli 2004 i en rapport erklærede, at Danmark ubetinget overtræder en række menneskerettigheder når det gælder reglerne om familiesammenføring.

Alvaro Gil-Robles påpegede at en artikel i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (artikel 8) giver alle ret til et familieliv.

»Men i Danmark forsøger regeringen med alle mulige lovindgreb at forhindre dette. Det er simpelthen ikke i orden. Det betyder, at den nuværende regering ikke lever op til kerneelementerne i de konventionsbestemte rettigheder til et familieliv,« sagde Alvaro Gil-Robles.

Kritikken gav anledning til højlydt forundring fra ministres og politikeres side. Regeringen afviste at den overtræder menneskerettighederne, og den har ikke lempet på reglerne. I juli 2007 kom en ny rapport fra Europarådet som fortsat anbefaler en ændring af lovgivningen, så dansk-udenlandske par kan gifte sig på vilkår der ligner dem som danske par må leve med.

Opgør med »menneskeretstænkningen«

Men kritikken gav også anledning til en mere generel debat om menneskerettighederne.

Samtidig med Alvaro Gil-Robles' kritik af dansk flygtningepolitik var debatten om EU-forfatningen med et indbygget eller tilknyttet Charter om grundlæggende rettigheder kommet i gang. De to sager kaldte et krav om »opgør med menneskerettighedstænkningen« frem i flere dagblade.

Dansk Folkepartis Søren Krarup havde taget forskud på opgøret igennem flere år, bl.a. i »Dansen om menneskerettighederne« fra 2000.

Fortalerne for opgøret hævdede bl.a.

- 1) at selve menneskerettighedsbegrebet eller »menneskerettighedstænkningen« er udtryk for noget, der minder om religiøsitet eller er rent ideologiske forestillinger.
- 2) at de internationale organer, der løbende har udviklet begrebet om menneskerettighederne gennem fortolkning af menneskerettighedskonventionerne – især Den Europæiske Menneskerettig-

MENNESKERET / GRÆNSER FOR MENNESKERET /

DANMARK UNDER ANKLAGE

Uretfærdig rettergang

I 1989 blev den danske stat for første gang dømt for at have overtrådt den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Sagen handlede om at sølvhandler Mogens Hauschildt sad i varetægtsfængsel i mere end fire år mens det danske politi undersøgte, om han var svindler og skattebedrager. Begrundelsen var at han ellers ville begå flere forbrydelser og forhindre efterforskningsarbejdet.

Hauschildt blev idømt fem års fængsel.

Domstolen i Strasbourg afgjorde at den danske stat ikke havde givet Hauschildt en retfærdig rettergang og dermed overtrådt Konventionens artikel 6. Den gav ham ingen erstatning og tog ikke stilling til om han var skyldig.

Men Domstolen gav Hauschildt ret i, at der var grundlag for at sætte et spørgsmålstegn ved dommerens habilitet og begrundede det med, at varetægtsfængsling på grund af »særlig bestyrket mistanke« forudsatte en meget høj grad af klarhed med hensyn til skyldsspørgsmålet.

Afgørelsen medførte en ændring, så en dommer ikke både kan varetægtsfængsle og afsige den endelige dom over en person – når begrundelsen alene er »særlig bestyrket mistanke«. Det har dog ikke forhindret flere lange varetægtsfængslinger. I 2001 sad der således 446 personer varetægtsfængslet i over tre måneder. I 2005 var tallet steget til 717.

Racistiske ytringer på TV er i orden

I 1985 blev Danmarks Radio dømt i både Landsret og Højesteret for at have videregivet nogle stærkt racistiske udtalelser i et indslag, Jens Olaf Jersild lavede til Søndagsavisen. Udtalelserne kom fra såkaldte »grønjakker«, en gruppe unge, der bl.a. var kendt for at male hagekors på husmure. Bl.a. sagde de at negre ikke var mennesker, men at de måtte sammenlignes med dyr.

DR, Dansk Journalistforbund og Jens Olaf Jersild lod sagen gå videre til menneskerettighedsdomstolen i Strasbourg. Sagen varede ti år og endte i 1994 med en sejr til DR med stemmerne 12-7. Dommen gav DR og journalisten medhold i, at den danske stat havde krænket artikel 10 i Menneskerettighedskonventionen om den enkeltes ret til ytringsfrihed.

Flertallet lagde vægt på at Jersild i sin præsentation ikke kunne mistænkes for selv at stå inde for de synspunkter grønjakkerne fremsatte, men at han tværtimod havde distanceret sig fra deres holdninger. Ved vurderingen blev der også lagt vægt på at massemedierne i et demokratisk samfund har en opgave i at formidle interviews til gavn for den offentlige debat.

erettigheder

hedsdomstol – har overskredet deres mandat og foretage politiske vurderinger.

- 3) at gennemførelsen af internationale menneskerettigheder i Danmark – navnlig inkorporeringen af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – flytter beslutninger fra lovgivningsmagten til domstolene og derved tage magten fra politikerne.
- 4) at det danske »menneskerettighedsmiljø« er et center for politisk korrekthed som forhindrer kritik af de internationale menneskerettighedsorganer og af den stigende betydning, konventionerne synes at have fået – i strid med demokratiets grundprincipper. ♦

GRÆNSER FOR Menneskeret / GRÆNSER FOR

DANMARK UNDER ANKLAGE

Pedal-Ove-sagen: Dom for injurier var øk
Menneskerettighedsdomstolen fastslog i december 2004, at de to danske tv-journalister Jørgen Pedersen og Sten Kr. Baadsgaard ikke fik krænkede deres ytringsfrihed da Højesteret i 1998 dømte dem til at betale en godtgørelse til en kriminalinspektør som de havde hængt ud i et tv-program.

De to journalister rettede i en tv-udsendelse i 1992 en kraftig kritik af kriminalinspektøren for at have tilsidesat et vidneudsagn fra en kvindelig taxichauffør, som mente at have set en fritidsmusiker, populært kaldet »Pedal-Ove«, på den dag hvor hans kone blev myrdet. Udsagnet kunne have betydning for hans alibi. Pedal-Ove blev idømt 12 års fængsel for drabet, men blev i 1990 frifundet på foranledning af Den Særlige Klageret og tilkendt en millionerstatning. Journalisterne blev foruden bøder ved Højesteret dømt til at betale politimanden 100.000 kr. i godtgørelse.

Menneskeretsdomstolen fastslog at de bøder og den godtgørelse journalisterne var blevet dømt til at betale, var rimelige, og at det foretagne indgreb i deres ytringsfrihed i dette tilfælde var »nødvendigt i et demokratisk samfund« til beskyttelse af »andres gode navn og rygte«, således som Den Europæiske Menneskerettighedskonventions art. 10, stk. 2 taler om.

Isolation er ikke tortur

I 2005 frikendte den Europæiske Menneskerettighedsdomstol Danmark i en sag om isolationsfængsling. Domstolen afgjorde at Danmark ikke havde overtrådt Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3 der forbyder tortur og umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Sagen handlede om en mand som var varetægtsfængslet i 17 måneder, heraf 11 1/2 måned i isolation. Under isolationen udviklede han en såkaldt paranoid psykose. I maj 1996 frifandt Østre Landsret ham for medvirken i narkosmugling, men han blev idømt fængsel i otte måneder og en bøde på 875.000 kr. for groft skattesvig.

Tre af de syv dommere var uenige og mente at Danmark havde overtrådt artikel 3 på grund af den lange tid den sigtede havde tilbragt i isolationsfængsling med de psykiske skader han havde fået, og desuden et utilstrækkeligt tilsyn med udviklingen i hans psykiske tilstand. Men flertallet afgjorde sagen, og Danmark endte altså med at blive frikendt.

Dommen har bidraget til skrappe betingelser for isolationsfængsling. Medvirkende hertil er også at Den Europæiske Torturforebyggelseskomité flere gange har kritiseret brugen af isolationsfængsling i danske fængsler.

Politiske overdommere

En kronik i Berlingske satte ild til en hidsig debat om grænserne for menneskerettighederne.

FOR VIDT? »Den europæiske menneskeretsdomstol har tiltaget sig en magt, der går på tværs af de principper, vores demokrati bygger på. Menneskeretsdomstolen udøver sin magt på alle områder af samfundslivet, og domstolens dommere er blevet til politiske overdommere i et system, hvor politik gøres til menneskeret.«

Sådan skrev Mads Bryde Andersen, dr. jur. og professor ved Københavns Universitet, i en kronik i Berlingske Tidende den 13. marts 2005. Indlægget blev startskud til en hidsig debat.

Bryde Andersen mente at definitionen på menneskerettigheder havde udviklet sig derhen at politiske emner, hvor alle synspunkter indgår, forvandles til juridiske spørgsmål, der flyttes væk fra vor egen politiske agenda. Konkret foreslog han, at den lov der har gjort den europæiske menneskerettighedskonvention til en del af dansk ret, bør ophæves.

Svigtet sin opgave

Kritikken rettede sig især mod menneskeretsmiljø som havde »svigtet sin opgave ved ikke selv at tage et opgør med menneskeretstænkningen og forholde sig kritisk til den udvikling der på nogle af de mest følsomme områder af samfundslivet

har gjort menneskeretsreguleringen langt mere indgribende og betænkelig end den der er tillagt EU-systemet (som vi trods alt har stemt om), fordi den angår alle områder af livet, og fordi den sker uden politisk kontrol.«

Berlingske fulgte kronikken op med en leder som fastslog at »det i høj grad er nødvendigt at diskutere Menneskeretsdomstolens konstruktion, og om danske politikere har afgivet for megen magt til domstolen. Politikere er ikke deres ansvar voksent, når de slavisk henviser til menneskerettighederne og Menneskeretsdomstolens fortolkning – frem for at gøre det, de er valgt til: at tage selvstændig stilling.«

Dårligt signal

Kritikken blev imødegået af mange jurister og menneskerets-eksperter.

Således mente Lars Normann Jørgensen, generalsekretær i Amnesty International, at forslaget om at ændre dansk lovgivning ville sende et meget negativt signal til omverdenen. »Domstolen har brug for opbakning og autoritet hvis lande som Rusland og Tyrkiet skal holdes fast,« skrev han.

Direktøren for Institut for Menneske-

M E N N E S K E R E T / G R Æ N S E R F O R M E N N E S K E R E T

Rettigheder = domstolsmagt

Menneskerettigheder flytter magt over til domstole som ikke er underlagt parlamentarisk kontrol, advarer juraprofessor.

MAGTFORSKYDNING. Hans kritik er ikke helt ny. Under overskriften »Opgør med menneskeretstænkningen«, åbnede Mads Bryde Andersen, dr. jur. og professor ved Københavns Universitet for en debat om menneskerettighederne i foråret 2005 (se artikel på modstående side).

Senere på året skulle danskerne stemme om EU-forfatningen. EU-venner anede risikoen for et nej. Sådan kom det dog ikke til at gå.

Den franske og den hollandske folkeafstemning skubbede en tilsvarende dansk øvelse ud i fremtiden. Der ligger den stadig.

Kan udvikle praksis

Men en ny EU-traktat, nu med grundlæggende rettigheder, er rykket nærmere.

Det vil forstærke den udvikling som Mads Bryde Andersen kritiserede:

»Ved at inkorporere charteret vil domstolene få langt lettere ved at udvikle en praksis baseret på bredt formulerede menneskeretsstandarder,« konstaterer han i dag.

En almindelig dansk fortolkning er at Charterets placering i en ny traktat ikke indebærer noget nyt, men udelukkede vil tydelig-gøre gældende tilstande. Din kommentar?

»Jeg er ikke ekspert i EU-ret og vil helst ikke kommentere det. Men klart er det vel at en domstol der kan dømme direkte på grundlag af en traktatbestemmelse, i almindelighed vil føle sig friere til at gøre det, frem for nu hvor EF-domstolens menneskeretlige praksis har måttet støttes på mere sekundære retskilder.«

Udenfor parlamentarisk kontrol

Hvorvidt Danmark på linje med Storbritannien, eventuelt også Polen og Irland, bør forsøge at få en undtagelse for Charterets indflydelse, er ikke noget Mads Bryde Andersen vil udtale sig om:

»Det er et politisk spørgsmål. Den debat, jeg tog op i 2005, handlede om det betænkelige i, at man lægger meget store sagsområder i hænderne på en domstol, der skal afgøre disse sager på grundlag af bredt formulerede programmerklæringer,« siger han og præciserer:

»At jeg er betænkelig ved dette i relation til Den Europæiske Menneskeretskonvention skyldes, at denne domstol ikke er undergivet normal parlamentarisk kontrol. Det er jo ikke praktisk muligt at få en parlamentarisk debat om det rigtige eller forkerte ved den ene eller anden menneskeretsdom, eftersom den jo netop er afgjort på grundlag af de brede

Mads Bryde Andersen

traktatbestemmelser hvis generelle sigte man er enig i. Dermed bliver domstolen en ukontrolleret magtfaktor som man bør være betænkelig ved.«

Forskelle på domstole

Mads Bryde Andersens kritik af den ukontrollerede domstolsmagt havde og har fokus på Menneskeretsdomstolen i Strasbourg. Den er, mener han, mere fjern fra folkelig indflydelse end EU's domstol i Luxembourg:

»Hvis man ser på domstolen i Strasbourg, så bygger den på en konvention fra 1950 og diverse tillægsprotokoller. Protokollerne kan man forklare ikke skal være tillempede, f.eks. har Storbritannien meldt fra med henvisning til antiterrorlove, men selve konventionen er i realiteten ikke mulig at ændre.«

Ifølge Mads Bryde Andersen er der nogle vigtige gradsforskelle:

»Hvis Højesteret afsiger en dom som man er politisk uenig i, så kan loven laves om, det kan man også i et vist omfang gøre i EU. Man kan tale om tre niveauer: I Danmark er det relativt enkelt at lave en lov om, i EU er det noget vanskeligere, i Europarådet er det i praksis umuligt.«

I EU er der nogle principper som vejer tungere end andre og som kun kan ændres med enstemmighed – f.eks. retten til fri bevægelighed. I praksis er det vel lige så vanskeligt for et land eller en interessegruppe som taber en sag ved EF-Domstolen i Luxembourg, at lave om på EU-traktaten?

»Ja, det har du helt ret i.« ♦

rettigheder, Morten Kjærum, anklagede Bryde Andersen for at have en dagsorden om at svække menneskerettighederne. »Men hvorfor? Og til hvad gavn? Det kommer i hvert fald ikke almindelige mennesker til gode.(...) Det er nemt at undsige beskyttelsen af de mest udsatte grupper, når man selv er professor eller i øvrigt sidder på samfundets grønne gren.«

I stedet foreslog Kjærum at inkorporere flere af FN-konventionerne i dansk lovgivning.

Sociale rettigheder er politik

Henrik Gade Jensen, ekstern lektor i filosofi ved Københavns Universitet og i dag projektleder ved den liberale tænketank CEPOS, gik ind i debatten på Bryde Andersens side.

»Menneskerettigheds-diskussion må ikke blive til et for eller imod. Tværtimod bør der skæres ind gennem moradset af menneskeret og angives en kerne af rettigheder af grundlæggende art. (...) Sociale, kulturelle og økologiske rettigheder er ikke menneskeret, men politik,« skrev han.

Debatten førte ikke til forbrødring. Bryde Andersen skrev efter en måned at han havde fået talrige, daglige støtteklæringer fra jurister i alle typer af positioner og hverv. Det var hans håb at de ville blande sig i den fortsatte »kulturkamp, der berører os alle, fordi menneskerettighederne – som de i dag fortolkes – berører os alle. Det er ikke kun en kamp om jura, politik og menneskeret, men også om domstolens magt over for lovgiverne.« ♦

Rettigheder ikke ned fra

ET AFGØRENDE LØFT. For Birgitte Kofod Olsen er der ingen tvivl. EU's Charter for grundlæggende rettigheder er et afgørende løft for menneskeretten og den enkelte borger. Og det er helt afgørende at Charteret ikke længere skal være et politisk dokument, men en juridisk bindende del af en EU-forfatning. Som afdelingsleder i det danske Institut for Menneskerettigheder og ekspert i omsætningen af menneskerettigheder til dansk lovgivning er Birgitte Kofod Olsen ofte i medierne. Hun roser EU-Charteret, og afviser at det ikke indeholder noget, som vi ikke allerede har i andre lovgivninger og konventioner:

»EU-Charteret er meget bredere end Den Europæiske Menneskeretskonvention. Ved menneskeretsdomstolen i Strasbourg kan man kun få behandlet de klassiske rettigheder, såsom ytringsfrihed, foreningsfrihed og retten til privatliv. Altså de civile og politiske rettigheder, hvorimod EU-Charteret og EF-domstolen også omfatter alle de økonomiske og sociale rettigheder. Det kan f.eks. være uddannelse, sociale ydelser, arbejdstagerrettigheder eller retten til sundhed,« siger Birgitte Kofod Olsen, og uddyber:

»I udgangspunktet favner Charteret også alle de rettigheder, som ikke står i den europæiske menneskeretskonvention, men som vi har i de store FN-konventioner. Det har vi ikke haft før – vi har kun det europæiske sociale Charter, som Danmark har taget mange forbehold for, og hvor der heller ikke er knyttet nogen domstol til.«

Intet nyt i én forstand

»Jeg ønsker at Charteret skal med, og det er vigtigt at det bliver juridisk bindende. Hvis man sammenligner domstolene, må man sige at EF-domstolen er mere progressiv idet den i mange tilfælde går længere i beskyttelse af borgerne end menneskeretsdomstolen,« siger Birgitte Kofod Olsen.

Som et konkret eksempel på, hvad den enkelte borger kan få ud af EU-Charteret nævner hun persondatabeskyttelse:

Politikerne har selv valgt
EU-harmoniseringen,
derfor skal man heller ikke
klage over at EU's Charter
bliver et afgørende løft.
Menneskeretseksperten
Birgitte Kofod Olsen
giver her de
skeptiske svar på tiltale.

INSTITUT FOR MENNESKERETTIGHEDER
THE DANISH INSTITUTE FOR HUMAN RIGHTS

RECEPTION: STRANDGADE 56

dumper himlen

Birgitte Kofod Olsen

lic.jur, Ph.d., afdelingsleder,
national afdeling,
Det danske Institut for
Menneskerettigheder, National afdeling.

»I dag kan du som borger gå til danske domstole og klage over at en myndighed videregiver dine personoplysninger, og du kan gå til den europæiske menneskeretsdomstol i Strasbourg. Men det der sker med Charteret er at du kan gå til EF-domstolen og få prøvet om indførelsen af EU's persondata-lovgivning er sket på en måde så din ret til beskyttelse efter Charteret er opfyldt.«

Mange politikere har tidligere sagt at der intet som helst nyt er i Charteret. Hvordan hænger det sammen med at det er vigtigt at få det?

»Udsagnet er rigtigt i den forstand at Charteret afspejler det vi i forvejen har i de forskellige konventioner. Der er ikke nogen nye rettigheder – hvis vi lige ser bort fra nogle få ekstra miljø- og forbrugerrettigheder, som vi ikke ser i andre konventioner. Men disse nye rettigheder støtter sig også op ad eksisterende EU-direktiver.«

»Samlet set giver Charteret et løft, og det giver adgang til at gå til EF-domstolen, det synes jeg er helt afgørende. Hvis du som borger i Danmark i dag går til danske domstole og siger »min ret er krænkede i forhold til hvad EU-direktivet lover«, så er det ikke sikkert at dommerne vil bruge Charteret.«

Et plus at få ens regler

Kritikerne af EU-Charteret hævder at det vil blive en ladeport for harmonisering af retspolitikken i de enkelte lande, netop fordi EF-domstolen får ret til at dømme i sager, den ikke hidtil har haft kompetence til at dømme i. Men den kritik tager Birgitte Kofod Olsen helt afslappet.

»Det er jo hele formålet med Unionen; at skabe ensartede vilkår for borgerne – så jeg synes kun det er et plus. Men det er nok dér noget af frygten ligger. I det øjeblik, politikerne anerkender Charteret anerkender man også at der er ting, som ikke længere kan besluttes i det danske folketing. Man kan f.eks. ikke bare lave en persondata-lov som man vil.«

»På den anden side, dette har vi jo allerede besluttet, da vi gik ind i EF i 1972. Så der

er ikke tale om at indføre noget nyt, men at det allerede indførte kan få større betydning.«

Har kritikerne ret i at begrebet »rettigheder« til enhver tid vil være underlagt den herskende politiske tankegang?

»Jo, derfor består Charteret også af både rettigheder og principper. Man har lavet den opblødning så man kan underlægge principperne de politiske målsætninger i Unionen. Man kan som borger ikke direkte anvende principperne, de skal gennemføres med EU-regulering, og så skal EF-domstolen ind i de konkrete sager og fortolke dem.«

Omfanget øges ikke

Er Charteret lig med en afskaffelse af den danske undtagelse fra Unionsborgerskabet der ikke skal ligge »på linie med statsborgerskab i en nationalstat«, citat Edinburgh-erklæringen fra 1992?

»Det er et svært spørgsmål. Charteret sikrer alene staternes og EU-institutionernes egen overholdelse af EU-love, og vores grundlov er i overensstemmelse med Charteret.«

Men når den danske Grundlov kun indeholder få grundlæggende rettigheder, og det nye EU-Charter er moderne og med mange flere rettigheder, vil Charteret så ikke overskygge Grundloven, hvis ikke vi ændrer den?

»Nej, det mener jeg ikke. Det kan være en god idé at ændre Grundloven fordi det for en dansker er lettere at forholde sig til en dansk grundlov end til noget som står i nogle internationale konventioner. Men vi behøver ikke ændre Grundloven, fordi præmissen er forkert:

»Menneskerettighederne bliver nemlig ikke mere og mere omfattende. De to store FN-konventioner om civile og politiske-økonomiske rettigheder er fra 1966. Så der er ikke noget nyt i omfanget.«

»Men vi ser at verden ændrer sig, og menneskerettighederne skal tilpasses verden af i dag. Et godt eksempel at man for 55 år siden, da den europæiske menneskerets-

konvention blev skabt, aldrig kunne drømme om at sikre transseksuelles ret til at skifte navn efter en kønsskifteoperation. I dag må man sige at det forekommer at være naturligt.«

»Eksemplet viser at man er i stand til at anvende gamle bestemmelser på nye forhold.«

Mellem rettigheder og velfærdstankegang

Kan du forstå at mange er sure over at nogle ukendte dommere kan sidde i Strasbourg og bestemme så væsentlig en del af det danske samfunds opbygning som at der ikke længere må være eksklusiv-aftaler på arbejdsmarkedet?

»Jamen, jeg tror at disse reaktioner er udtryk for at vi i Danmark har en skepsis over for rettighedstænkningen. Hele udviklingen i vores velfærdstankegang tager afsæt i hvad der er godt for velfærdsstaten, godt for samfundet, godt for fællesskabet, hvorimod menneskerettighederne tager udgangspunkt i det enkelte individ.«

Det må vel give sammenstød mellem individuelle og kollektive rettigheder?

»Jo, der er konflikter ind i mellem. Men jeg synes det er vigtigt at vi som borgere netop har vores frihed og selvbestemmelsesret uden at vi skal acceptere at staten følger med i vores forhold. Jeg mener ikke nødvendigvis at det fører til et egoistisk samfund hvor hver har nok i sig selv. Som der står i artikel 1 i FN's menneskeretserklæring skal vi »handle mod hverandre i en broderskabsånd.«

»Men spørgsmålet er om den konflikt bliver større af at Charteret bliver indskrevet i Forfatningen. For eksempel bliver retten til ferie indskrevet som et princip. Men det er stadig vore egne politikere som bestemmer, hvad der konkret menes med det. Menneskerettigheder er altså ikke noget som kommer dumpende ned fra himlen. Det er faktisk noget som man har aftalt. Vore politikere har selv valgt dem,« slutter Birgitte Kofod Olsen. ♦

Af Ole Christensen, MEP og folketingskandidat for Socialdemokraterne.

Et skridt fremad

Menneskene troede indtil middelalderen, at jorden var flad. På samme måde troede menneskene – uden den viden vi har i dag – at markedet gik i ligevægt. Men begge dele er forkert. Derfor var det også en glædelig og epokegørende udvikling da EU, under den tyske kanslerin Angela Merkel i juni, fik hevet miniforfatningen hjem. Med redningsaktionen bevarede EU nemlig et instrument der kan sikre europæiske borgeres rettigheder.

Det betyder fremover, at retssikkerhed, frihed og tryghed ikke kun er forbeholdt dem der har råd til at betale for den, men alle borgere i EU. Når den konservative tyske justitsminister Wolfgang Schäuble eksempelvis vil genindføre DDR-metoder ved at indsamle dufte fra demonstranter og spærre dem inde på det grundlag. Eller når de polske Kaczynsky-brødre vil bekæmpe afvigere, kan Charteret agere stopklods – som en slags juridiske

minimumstandarder. Charteret er ikke en trussel mod nationalstaten, men en sikkerhed for individet, en garanti mod undertrykkelse.

EU's minitraktat sikrer ikke kun de grundlæggende frihedsrettigheder. Lige så vigtigt sikres de sociale rettigheder som jeg har haft meget at gøre med fra min stol i Europa-Parlamentets beskæftigelsesudvalg. Sociale rettigheder som i Norden har været garanteret borgerne siden velfærdsstatens fødsel, men som ikke er en selvfølge for alle lande i EU, slet ikke de nye medlemslande. Rettigheder der beskytter de europæiske arbejdstagere mod grov udnyttelse, hvilket vi har set alt for mange eksempler på. Desværre vil vi se flere fremover idet løn- og arbejdsforhold er under stigende pres som følge af globalisering og hårdere konkurrence mellem virksomhederne.

For mig er det derfor beklageligt at

Storbritannien ønskede undtagelse fra Charteret, og at Irland og Polen har udbedt sig betænkningstid. Jeg ser Charteret som en gevinst for EU's borgere der med Charteret i hånden, og uanset hvor i EU de arbejder (GB undtaget), kan kræve anstændige forhold. Ansatte skal ikke frygte at blive udkonkurreret på ulige vilkår, og vi undgår et »race to the bottom«. Charteret etablerer strejkeretten, gratis arbejdsformidling og arbejdstagers beskyttelse mod markedet, og pålægger EF-domstolen fremover at tage udgangspunkt i Charteret når der dømmes i tvister. Det giver arbejdstager og fagforeninger et sikkerhedsnet der ikke tidligere er set på EU-niveau.

Hellere undvære

Af Jacob Mchangama, cand. jur., ekstern lektor i »International Human Rights Law« på Københavns Universitet.

EU-Charteret indeholder en række forskellige rettighedstyper der bl.a. skal sikre EU-borgernes værdighed, frihed, ligestilling, solidaritet, og retfærdighed i retssystemet. En lang række af disse rettigheder udgøres af klassiske borgerlige og politiske frihedsrettigheder såsom forbud mod tortur, ytrings- og forsamlingsfrihed og retten til en retfærdig rettergang. Disse rettigheder beskyttes allerede i den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), som alle EU-lande har ratificeret.

EMRK's rettigheder håndhæves af den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) der årligt afsiger en lang række domme vedrørende fortolkning af EMRK.

Charteret vil dog først og fremmest blive fortolket af EU domstolen (EUD). Charterets ikrafttræden medfører således at en lang række fundamentale frihedsrettigheder fremover vil kunne blive påberåbt i to parallelle domstolssystemer, hvilket i sagens natur indebærer en risiko for at de pågældende rettigheder bliver un-

derkastet modstridende fortolkninger, alt afhængigt af hvilket forum rettighederne gøres gældende i.

EUD – der i modsætning til EMD har en lang række øvrige EU-retlige hensyn end frihedsrettigheder at tage hensyn og stilling til – kan ikke uden videre forventes at ville lægge sig fast på EMD's fortolkning af f.eks. retten til en retfærdig rettergang. Konkrete sager kan derfor meget vel tænkes at ville falde forskelligt ud alt efter hvilken domstol der afsiger dom.

EU'S CHARTER

Specielt i Østeuropa hvor arbejdsforholdene er markant dårligere end i det gamle EU, er det en kærkommen foranstaltning.

Med danske briller kan EU's Charter for grundlæggende rettigheder desuden ses som en anerkendelse af den danske arbejdsmarkedsmodel der i disse år går sin hædersgang i Europa, med rekordlav ledighed, fleksibilitet og sikkerhed. Denne model kommer ikke på grund af markedet, men på grund af vores grundlæggende sociale rettighedssystem der giver danske borgere ret til uddannelse og værdighed – og som ruster arbejdsstyrken til den sociale markedsøkonomi.

EU's charter om fundamentale rettigheder er en forlængelse af dette system, og al fremtidig EU lovgivning må tage hensyn til Charteret. Dermed har vi fremtidssikret arbejdstagers rettigheder i EU. Det er kort sagt et skridt i EU's udvikling – fra det indre marked mod det sociale Europa. ♦

Charteret

Hertil skal lægges at der ikke er etableret noget hierarki mellem EMD og EUD. Godt nok har EMD i en dom tillagt sig kompetence til at foretage den endelige afgørelse af hvorvidt praksis med hjemmel i EU-retten er forenelig med EMRK, men om EUD vil acceptere at ligge under for EMD er langt fra givet.

Udover de klassiske borgerlige og politiske frihedsrettigheder indeholder Charteret tillige en række kollektive, sociale og økonomiske rettigheder. Men Charteret fastslår også at det først og fremmest er bindende for EU's institutioner og kun for medlemslandene når de implementerer EU-ret. Endvidere kan Charteret ikke ud-

vide eller skabe nye pligter eller kompetencer for EU. F.eks. er retten til social sikkerhed først og fremmest reguleret af national ret. EU-retten indeholder således ikke en ret til social sikkerhed hvis en sådan ikke findes på nationalt niveau. Endvidere fastslår Charteret at retten til f.eks. sundhedspleje, forhandlingsret og ret til kollektive skridt beskyttes i henhold til EU- og national ret.

Med andre ord indeholder disse rettigheder – i modsætning til borgerlige og politiske rettigheder – ikke en fundamental kerne, der er absolut eller kun kan tilsidesættes, såfremt der foreligger tungtvejende og objektive grunde dertil. I stedet kan

disse rettigheder ændres af EU's institutioner og/eller nationale parlamenter.

Ved at inkludere de økonomiske og sociale rettigheder i Charteret som side-stillede med borgerlige og politiske rettigheder, har EU åbnet for en Pandoras æske hvor økonomiske og sociale rettigheder i fremtiden potentielt vil kunne blive tillagt samme status som de fundamentale borgerlige og politiske frihedsrettigheder. Det ville være en tragedie, og det ville have været at foretrække om EU-landene blot var bundet af EMRK som EUD for længst har fastslået skal indfortolkes i EU-retten. ♦

Menneskerettighederne – brugt og misbrugt

Kampen mod terrorisme har undermineret beskyttelsen af menneskerettighederne.

NYT TIDSSKRIFT. Hvordan ser det ud med menneskerettighederne på globalt plan? Det kan man blive klogere på i det nye nummer af Den Ny Verden som udgives af Dansk Institut for Internationale Studier.

Dette nummer handler udelukkende om menneskerettigheder og alle 12 bidrag er skrevet af medarbejdere ved Institut for Menneskerettigheder. Enkelte af dem henvender sig mest til folk der arbejder med emnet på et professionelt plan, men de fleste indlæg er umiddelbart tilgængelige for alle der bare interesserer sig for menneskerettigheder og den internationale udvikling.

Dansk lovgivning

Kun en enkelt artikel handler om menneskerettigheder i Danmark. Det er bidraget fra Birgitte Kofod Olsen som skriver om forholdet mellem internationale menneskerettigheder og dansk lov. En af hendes vigtigste pointer er at dansk lovgivning har i de seneste år været præget af manglende forståelse for rettighedsperspektivet og den analytiske proces, som dette perspektiv fordrer. Som eksempler herpå nævnes antiterrorlovgivning og udveksling af oplysninger om borgerne.

Endvidere diskuterer hun spørgsmålet om inkorporering af internationale konven-

tioner i dansk lov – som regeringen har afvist. Det vil ikke nødvendigvis på det formelle plan betyde en dårligere beskyttelse af borgerne, men det vil kræve en stor viden og forståelse for sammenhængene. Derfor argumenterer hun for at inkorporering i dansk lov vil være både lettere og mere sikkert.

Hverken denne eller de øvrige artikler i tidsskriftet problematiserer overførslen af magt til internationale domstole fra de nationale beslutningstagere.

Fra Sydafrika til Kosovo og Centralasien

Tidsskriftet bringer også et særligt bidrag om selvtagtsgrupper i Sydafrika og hvordan disse fungerer som en reaktion på at samfundet ikke kan sikre borgernes sikkerhed. Et andet indlæg diskuterer konflikten i Kosovo og problematiserer Vestens intervention i menneskerettighedernes navn. Et tredje indlæg gennemgår situationen for menneskerettighederne i de fem centralasiatiske republikker. Generelt er konklusionen ikke overraskende, at her er situationen »meget meget dårlig«, specielt for etniske minoriteter. Det er interessant ikke mindst fordi EU har en stor interesse i et samarbejde med disse stater pga. deres rige forekomster af gas og olie, men artiklen holder sig til en

gennemgang af den faktiske situation i de enkelte lande.

Kampen mod terror

Mest aktuel er artiklerne om menneskerettigheder i lyset af terrortruslen.

Peter Vedel Kessings spørgsmål er om menneskerettigheder er en forudsætning eller en forhindring i kampen mod terrorisme. Gennem artiklen trækkes en skillelinje mellem USA på den ene side og på den anden side FN og EU hvor det for de to sidstnævnte gælder at »respekt for menneskerettigheder er en helt afgørende forudsætning for en effektiv bekæmpelse af terrorisme«. Læseren får således ikke en kritisk granskning af EU's – og den danske – anti-terrorlovgivning. Ikke så meget de formelle erklæringer, men mere de faktiske beslutninger om øget registrering af rejseaktivitet og datakommunikation, terrorlister, udlevering af borgere til retsforfølgelse i andre EU-lande, indførelse af nye pas, udvidet persondatabase osv.

Et væsentligt punkt i denne diskussion er selve definitionen på terrorisme – som der ikke er international enighed om. Særligt spørgsmålet om statsterrorisme og nationale frihedsbevægelser.

Det andet store spørgsmål er om kampen mod terrorisme skal opfattes som en krigshandling eller som en forbrydelse. Det giver en stor forskel på hvilke regelsæt der gælder for behandlingen af terroristerne og hvilke metoder der må bruges i kampen.

Guantanamo

Peter Scharff Schmith gennemgår grundigt den amerikanske fangebehandling og forhørspraksis, med Guantanamo som vigtigste erfaring. Han trækker en tråd tilbage til den kolde krig for at forklare udviklingen, herunder stadig større brug af læger og psykologer til at effektivisere afhøringsmetoderne.

På det lovmæssige niveau har vedtagelsen af »Military Commission Act 28. september 2006« givet den amerikanske præsident retten til at bestemme hvad der er lovligt forhørsmetoder og hvad der er umenneskelig og nedværdigende behandling.

Menneskerettighederne – brugt og misbrugt, Den Ny Verden – Tidsskrift for internationale studier 2006:4. 163 sider, pris 85 kroner + ekspeditionsgebyr

Bliv medlem i DEO

Oplysningsforbundet DEO arbejder for at skabe mere og bedre debat om EU i Danmark. Og gerne under utraditionelle former.

Hygge- og højskoleture til Strasbourg, Bruxelles og andre europæiske byer.

Kurser og seminarer om politiske emner i relation til EU.

Naturvandring med EU-debat.

Debatmøder med internationale kapaciteter laves i samarbejde med dagbladet Information.

Lokale møder i samarbejde med andre.

Grundlovsarrangement med uddeling af Ebbe Kløvedal Reichs demokrati-stafet.

Uddannelse af unge til **foredragsholderteam**.

International **sommerlejr 2008**.

På vores hjemmeside kan du melde dig, så du løbende orienteres om kommende aktiviteter. Medlemskab koster 150 kroner om året og giver rabat på deltagelse i aktiviteterne.

Læs mere på www.deo.dk

DEO er et Oplysningsforbund med fokus på Demokrati i Europa.
info@deo.dk - Tlf. 70 26 36 66 - www.deo.dk

KIG OG LYT

EU-modstandernes lytter- & seerorganisations blad
Bliv medlem for 50,- kr. årligt

Kontakt: Ulla Nielsen, Nørrebrogade 227, 4., 2200 Kbh. N,
kassereren@kigoglyt.net

Næste nummer

Tyrkiet og EU

Aldrig nogensinde har så mange indbyggere i et enkelt land været så glade for EU: Over 80 procent af tyrkerne mente for få år siden at EU-medlemskab vil være en god idé. Det gør de ikke længere. I hvert fald ikke alle sammen.

Jo tættere Tyrkiet er kommet reelle forhandlinger om medlemskab, desto flere tyrkere er begyndt at stille spørgsmålstegn ved værdien af at komme med i det eftertragtede selskab.

Samtidig buldrer den tyrkiske økonomi fremad, med væksttal som gør mange EU-landes ministre misundelige. Hvad sker der, og hvordan skal det forklares? NO-TAT tager temperaturen på det store kandidatland i syd-øst.

Derfor siger Dansk Folkeparti nej til Tyrkiet

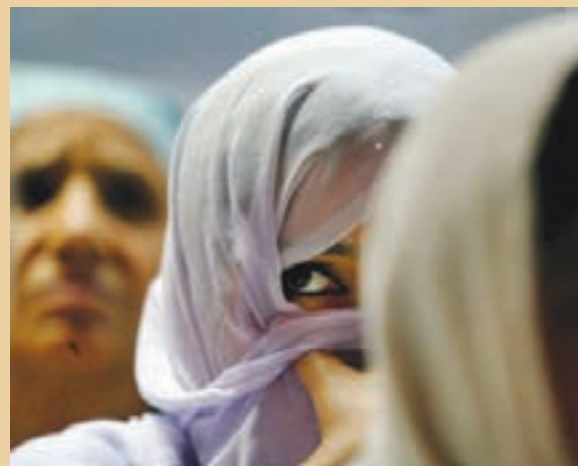
Som det eneste politiske parti i Danmark er Dansk Folkeparti utvetydigt modstander af at Tyrkiet bliver medlem af EU. Men hvorfor egentlig, og er det ene argument mere vigtigt end det andet?

Er det fordi de er muslimer, fordi fattig arbejdskraft vil invadere os, eller fordi landet ikke er demokratisk nok? Det har vi spurgt partiets EU-ordfører Morten Messerschmidt om.

Tyrkiets europæiske dilemma

Mange tyrkere er blevet skuffede over europæiseringsprojektet. Det skyldes ikke kun den destabilisering som er fulgt i kølvandet på de store reformer. Det handler også om at kræfter i Tyrkiet har fremstillet reformprocessen som led i en vestlig strategi der har til formål at splitte landet op og/eller nedtone dets sekularisme, så Tyrkiet kan blive en bedre model for andre »muslimske« samfund i bestræbelserne på et Stor-Mellemøsten»

Det mener professor Pinar Bilgin ved Bilkent Universitetet i Ankara. Læs hendes analyse af Tyrkiets europæiske dilemma.

Test din viden

Svarene kan du finde i artiklerne inde i bladet, eller se de rigtige svar på side 23.

1. Hvor har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol til huse?
a) Bruxelles b) Strasbourg c) Paris
2. Hvem kaldes »menneskerettighedernes fader«?
a) Adam Smith b) Galileo Galilei c) John Locke
3. Hvem var hovedforfatteren til USA's Uafhængighedserklæring i 1776?
a) Thomas Jefferson b) Abraham Lincoln c) James Monroe
4. Hvor mange lande har ratificeret Den Europæiske Menneskerettighedskonvention?
a) 34 b) 47 c) 69
5. Hvilket land har taget forbehold for det sociale kapitel i EU's Charter om grundlæggende rettigheder?
a) Spanien b) Rumænien c) Storbritannien
6. På hvilket område vil den polske regering ikke have at EU-Charteret blander sig i national lovgivning?
a) homoseksuelles rettigheder b) kirkens ejendomme c) børneopdragelse
7. »Nødderne knækker vi stadig selv«. Hvem stod bag dette udsagn før folkeafstemningen om dansk medlemskab af EF i 1972?
a) LO og DA b) Dansk Nøddeimport c) Håndværkerrådet
8. Den såkaldte Vaxholmsag behandles i øjeblikket af EF-Domstolen. Hvad handler den om?
a) fyring af en svensk tillidsmand b) brug af ulovlige kemikalier c) blokade af en virksomhed med lettisk arbejdskraft
9. Hvornår blev det muligt for privatpersoner at klage til Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol?
a) 1956 b) 1982 c) 1999
10. Hvilke konsekvenser fik det at Menneskerettighedsdomstolen i januar 2006 afgjorde at det er en menneskeret ikke at være medlem af en fagforening?
a) fagbevægelsen strejkede mod dommen b) folketinget forbød eksklusivaftaler c) LO mistede 1/3 af sine medlemmer

Adressefelt

DANMARK

PP

Maskinel magasinpost
Blad ID: 42567

Postafsender:
Postbox 7777
7000 Fredericia

Udgiver og kontraktadr.:
NOTAT
Nordkysrvejen 2F
8961 Allingåbro
Tlf. 86 48 16 00

